

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

В. П. Манохін, П. В. Мирончик

**Методичні вказівки
до проведення практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни**

«Рисунок, живопис, скульптура»

**(Художній цикл для студентів 4 курсу денної форми навчання
напряму 6.060102 – Архітектура)**

ХАРКІВ

ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

2016

Методичні вказівки до проведення практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Рисунок, живопис, скульптура» (Художній цикл для студентів 4 курсу денної форми навчання напряму 6.060102 – Архітектура) / В. П. Манохін, П. В. Мирончик; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва. ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 41 с.

Автори: В. П. Манохін,
П. В. Мирончик

Рецензент: О. М. Дудка, доцент, канд. архітектури

Затверджено кафедрою основ архітектурного ландшафтного проектування і рисунку, протокол № 5 від 29.04.2016 р.

Загальні вказівки

Вирішення проблеми комплексного навчання потребує, щоб усі предмети були пов'язані з основною профільною дисципліною – архітектурним проектуванням.

Програмою передбачається вивчення образотворчої сторони кольору, яка у сполученні з вправами з кольорознавства забезпечує вирішення завдання фахової підготовки архітектора-кolorиста. У процесі творчого проектування споруд житлового, громадського й виробничого призначення, при оздоблювальних роботах інтер'єрного та екстер'єрного характеру, наукових дослідженнях впливу навколишнього середовища на психічний стан, виробничу діяльність людини та її комфорт, архітектор зобов'язаний у своїй проектній роботі кваліфіковано використовувати засоби тематичної, стилістичної та колірної виразності при формуванні середовища, в якому мешкає людина.

Практичний курс ставить за мету шляхом творчої практичної роботи студента набути специфічні знання з форми, пластики, світла, кольору, текстури та фактури матеріалу для подальшого творчого архітектурного проектування.

Набуті навички художньої свідомості та професійної діяльності мають суттєвий вплив на формування початкових імпульсів перетворення дійсності, в результаті яких місто постає як впорядкований, перетворений в логічно функціонуючу систему масив "другої природи". Так, розвитком мистецтва направляється формування ціннісних орієнтацій і смаків.

Сьогодні починають вимальовуватися характерні риси нової художньої спільності, більш широкої і гнучкої, ніж традиційні стилі, базуючись не на канонах та догмах, а на спільності семантичних начал, єдиної системи фундаментальних цінностей, загальних принципах світосприйняття та соціальної мети. На основі вирішення цих фундаментальних принципів повинні бути визначені форми включення в систему міського середовища результатів художньої діяльності – творів монументального і декоративного мистецтва та об'єктів дизайну.

Синтез мистецтв, орієнтований середовищним поняттям, повинен бути головним засобом інтеграції предметно-просторового оточення і виникнення складних образів. У сфері мистецтва важко або навіть неможливо дати догматичну пораду. Необхідно тільки встановлювати орієнтири, що обумовлюють творчий пошук. Цьому генеральному напрямку та його реалізації присвячена програма "Художній цикл" для студентів 4 курсу за фахом "Архітектура" в рамках основної профільюючої дисципліни "Рисунок. Живопис. Скульптура".

Про побудову простору

Простір – центральну проблему архітектури, неможливо підпорядкувати вимірам і оцінками, загальними для всіх видів мистецтва, бо в ньому (просторі) відбуваються рух людини та її діяльність.

У ході історичного процесу, на основі соціальних завдань та естетичних спрямувань встановлювалися головні принципи організації простору. Відповідаючи практичним вимогам, архітектурний простір ніколи не залишався тільки утилітарним.

Художня сторона предметно-просторового середовища завжди була представлена взаємодією архітектури й духовного світу людини. Архітектура підводила духовний світ людини і принижувала до нікчемності, заспокоювала і хвилювала, радувала і засмучувала.

Архітектура повинна давати людству більше, ніж задоволення практичних запитів, – вона повинна бути мистецтвом, що впливає на емоційний стан людини, формує її почуття, ці категорії повинні бути в центрі уваги архітектора. В якому б середовищі людина не знаходилася, якою б діяльністю не займалася, для неї в першу чергу необхідне відображення змін, діючих у просторі. Не випадково, що просторова організація життєвих і соціальних процесів – одне з найважливіших завдань архітектури.

Наявність потреби і заданої ситуації, задовольняючої цю потребу є умовою виникнення емоції.

Провідні майстри архітектури приділяли велике значення питанням організації простору. Історія архітектури – це перш за все історія просторових концепцій, – вважає видатний сучасний теоретик Бруно Дзеві. " Архітектуру не можна додати ззовні, вона закладена в самій якості порядку, який організує елементи будівлі. У тому, який винайдений порядок, криється найбільш значуще у творчості", – писав видатний майстер архітектури Ле Корбюз'є. Він також вважав, що уявлення про вісь може бути першим проявом людської свідомості.

Світова практика історії архітектури підтверджує, що головним принципом організації простору є вісь або система осей. Вона визначає все розмаїття засобів побудови архітектурного простору й характер емоційного впливу.

Система осей була основою композиції єгипетського храму, грецького периптера, римських терм і готичних соборів, будівель класицизму й ампіру.

Система осей визначає будову сучасних архітектурних об'єктів, при цьому вісь організації простору розуміється не тільки як вісь симетрії. У подальшому, використовуючи інформаційну теорію емоцій, можна пояснити роль просторових концепцій в емоційно-естетичному впливі архітектури на людину.

Художньо-естетичні передумови практичної реалізації курсу "Художній цикл"

Людина завжди сприймає, завжди абстрагує і майже завжди, після тематичного, направленого осмислення своєї діяльності. В навчальному процесі це положення має велике значення, бо студент виконує те чи інше завдання вперше і, як правило, не самостійно.

Колір у природі рідко виступає в основних значеннях спектру розкладу сонячного променя. Коли він з'являється, разом з кольором приходить свідомість

відчуття, яке він в собі несе.

Проблемі використання кольору в архітектурі в різні історичні періоди приділялися різна увага та значення. У деякі періоди часу фарбування будівель і споруд було ледве не головним елементом оздоблення тієї чи іншої площі, тієї чи іншої вулиці.

Швидка зміна смаків, поглядів, настрою і різних уявлень особливо помітна у другій половині XIX ст. у зв'язку з бурхливим науково-технічним прогресом. Часто крайній максималізм змінювався повним відторгненням кольору. Ці багатогранні тенденції в архітектурі знаходили відображення і при підготовці молодих фахівців – майбутніх архітекторів, які з плином часу, засвоюючи ці погляди, застосовували їх на практиці.

Художньо-тектонічна пластика включає елементи декоративної, а символічність – функціонально-конструктивної. Вона (пластика) являє собою естетичне осмислення конструктивно-просторової структури, ясне її вираження за допомогою образної мови. Головною метою декоративно-символічної пластики є емоційний вплив на людину.

Різні види мистецтва являють собою різні форми естетичного пізнання людини. Змістом мистецтва є творчо відображена митцем дійсність, побачена й пізнана з позиції світосприйняття і життєвого досвіду, з однієї сторони, та жанрових і відображувальних якостей мистецтва – з іншої.

Одним з головних засобів розкриття творчих подумів і емоцій митця є колір, який здатний не тільки "пестити погляд", але й формувати відчуття повноти й радості життя, його сприйняття дає естетичну насолоду, котра нічим не може бути замінена чи заповнена.

Завдання курсу

Практичним завданням курсу є набуття студентом навички образного сприйняття навколишнього середовища, явищ природи і категорій, що характеризують людські прояви на чуттєвому й емоційному рівнях; навчити створювати засобами художньої мови повноцінні й досконалі творчі роботи, розширити діапазон застосування композиційних засобів при виконанні творчих завдань; виховати почуття тонкого розуміння і застосування кольору як при створенні станкових робіт, так і при творчих задумах архітектурної композиції.

Завдання виконують на аркуші паперу форматом 40х60 см, кольором із застосуванням художніх матеріалів: акварель, гуаш, акрил, масло, пастель, сангіна, туш та інших графічних матеріалів.

До кожного завдання додають композиційні пошуки, замальовки і етюди кольором у форматі від 6х4 до 30х20 см кількістю, необхідною для остаточного вирішення і реалізації творчого задуму.

Консультації, теоретичні пояснення і практичний показ викладачем шляхів досягнення задуму є основними в роботі над створенням самостійних творчих композицій.

Інформаційний обсяг дисципліни

Модуль 7. Виявлення художньою мовою творчих композицій (2/72).

ЗМ 7.1 Художньо-декоративна композиція (рис. 1-2-3-4):

- художньо-декоративна композиція на виявлення образності заданої чи вільної теми (чуттєвий і емоційний стан),
- виконання у кольорі (0.4/14.4).

ЗМ 7.2 Копія твору високого мистецтва (рис. 5-6-7-8):

- копія чи варіація (залежить від поставленого завдання) твору високого мистецтва (живопис, графіка) з метою аналізу композиційної і колірної побудови твору (0.4/14.4).

ЗМ 7.3 Стилізація і трансформація архітектурного об'єкта. (рис. 9-10-11-12):

- образна стилізація і трансформація архітектурного об'єкта міста Харкова засобами художньої виразності,
- виконання у кольорі (0.6/21.6).

ЗМ 7.4 Архітектонічна композиція з геометричних тіл. (рис. 13-14-15-16):

- архітектонічна композиція з геометричних тіл (ритмічно-колористичне вирішення) з метою створення середовища перебування людини,
- масштаб, модульність, виконання в два кольори (0.6/21.6).

Модуль 8 Архітектурна композиція і круга пластика міського середовища (1.88\68).

ЗМ 8.1 Композиційно-художня інтерпретація об'єкта міського середовища (рис. 17-18-19-20):

- фронтальна композиція в кольорі, три варіанти трансформації фасаду будівлі за допомогою архітектурно-художніх засобів, спрямованих на:
  - а) нейтральну форму, не руйнуючи первозданні ритми й тектоніку фасаду (реставрація);
  - б) підтримку композиційно-художньої побудови фасаду;
  - в) руйнування загальної тектоніки й художньо-декоративного оздоблення фасаду;
- створення нової архітектурно-художньої форми фасаду міста Харкова (0.94/34).

ЗМ 8.2 Кругла пластика в ландшафті міського середовища (рис. 21-22-23-24):

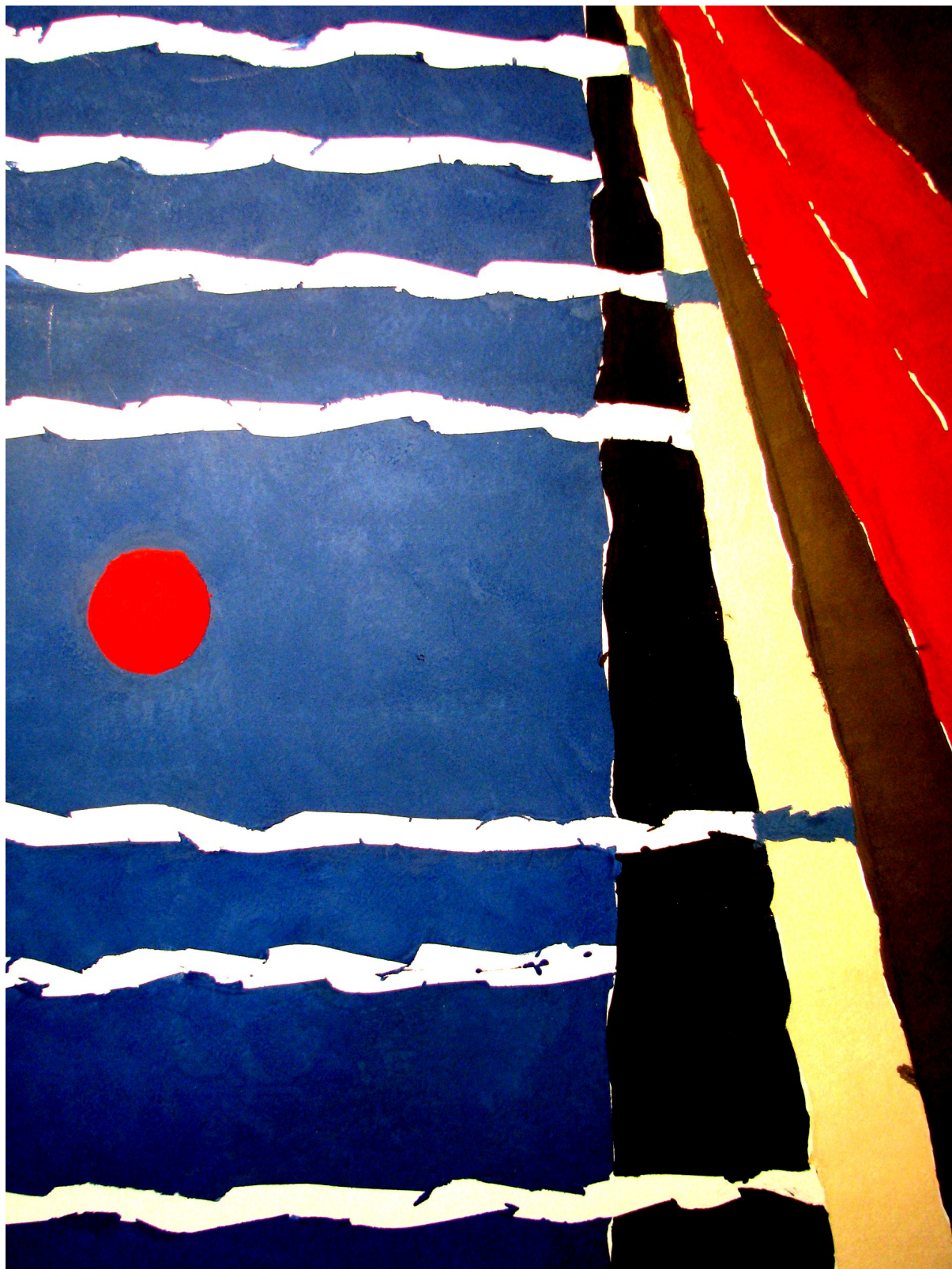
- круга пластика у ландшафті міського середовища міста Харкова,
- домінанта організації простору (масштаб, план, макет, колір, проектна графіка), А-1 (0.38/13.6).

ЗМ 8.3 Декоративно-живописна композиція оголеної жіночої натури (рис. 25-26-27-28-29-30):

- академічний рисунок оголеної жіночої натури,
- декоративно-живописна трактовка (стилізація) за академічним рисунком (0.57/20.4).

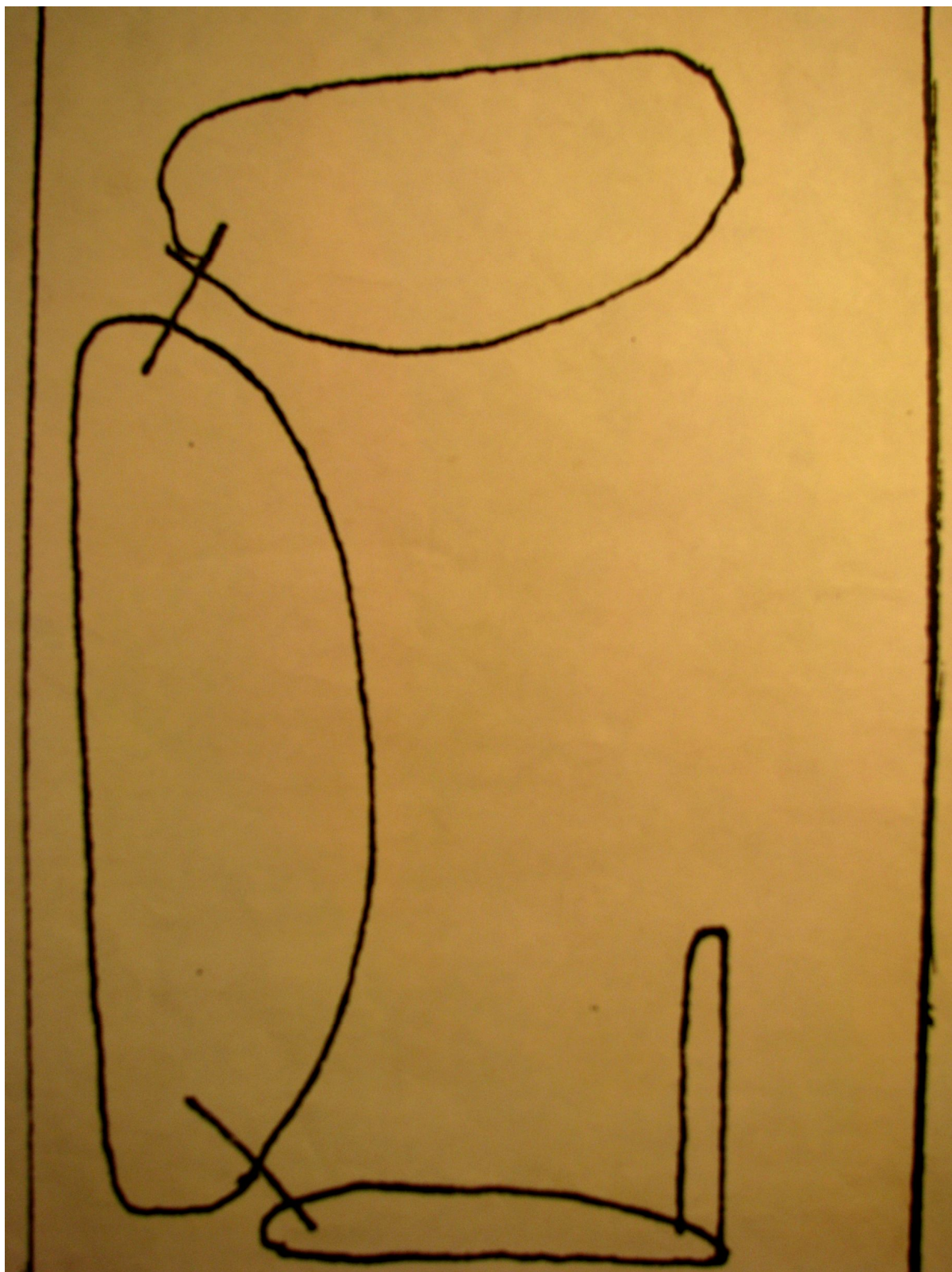
Список літератури

1. Методические указания к практическим занятиям по живописи (для студентов специальности – Архитектура). / Сост. В. П. Манохин – Харьков: ХИИГХ, 1991.
2. Психология процессов художественного творчества. – Ленинград : "Наука", 1980.
3. Пространство картины. Сборник статей. / Сост. Н. О. Тамручи – Москва : "Советский художник", 1989.
4. Куликова И.С. Философия и искусство модернизма. – Москва : "Политическая литература", 1980.
5. Художественное творчество. АН СССР. – Л.: "Наука", 1982.
6. Живопись 20-30-х годов : альбом / Сост. А.М. Муратов. – Санкт-Петербург : "РСФСР", 1991.
7. Громов Е. С. Начала эстетических знаний. – Москва : "Советский художник", 1984.
8. Единство познания и творчества в искусстве. – Москва : "Изобразительное искусство", 1977.
9. Филиппев Ю.А. Что и как познает искусство. – Москва : "Наука", 1976.
10. Иконников А.В. Искусство, среда, время. Эстетическая организация городской среды. – Москва : "Советский художник", 1985.
11. Эстетические ценности предметно-пространственной среды (под ред. А.В. Иконникова). ВНИИТЭ. – Москва : Стройиздат, 1990.
12. Шабоук С. Искусство – система – отражение. – Москва : "Просвещение", 1976.

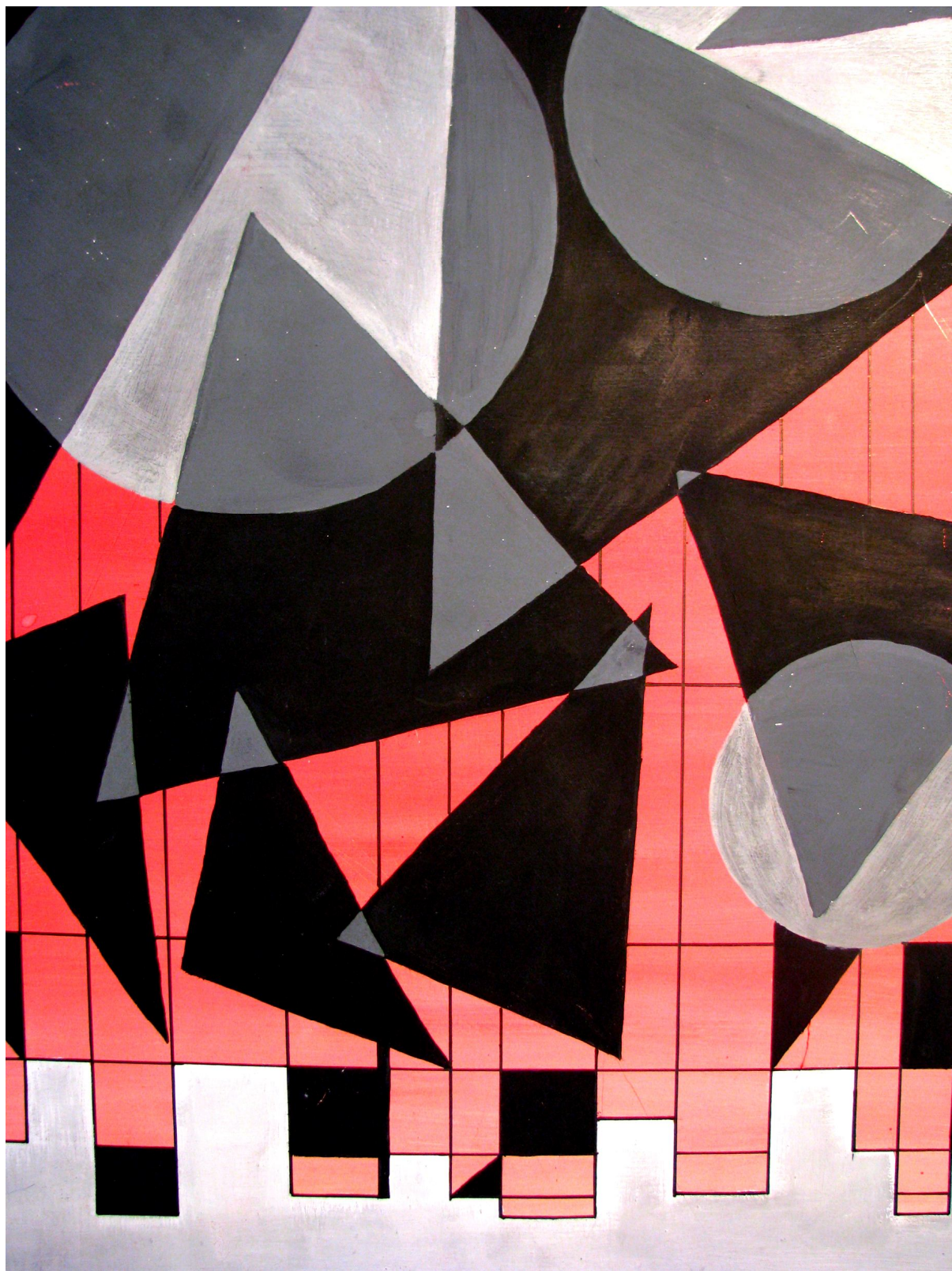
ЗМ 7.1. Рис. 1

ЗМ 7.1. Рис. 2

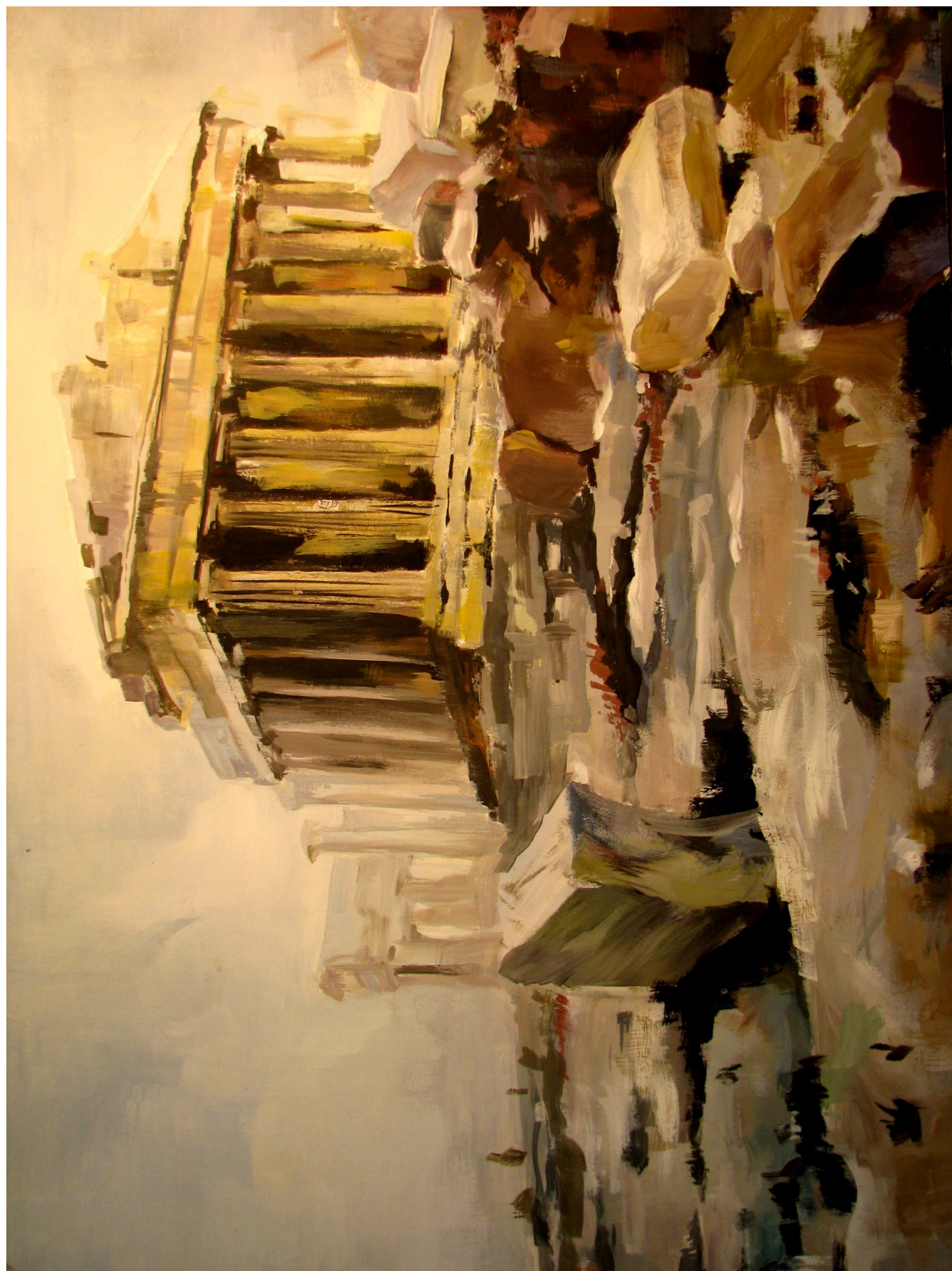
ЗМ 7.1. Рис. 3

ЗМ 7.1. Рис. 4

ЗМ 7.2. Рис. 5

ЗМ 7.2. Рис. 6

ЗМ 7.2. Рис. 7

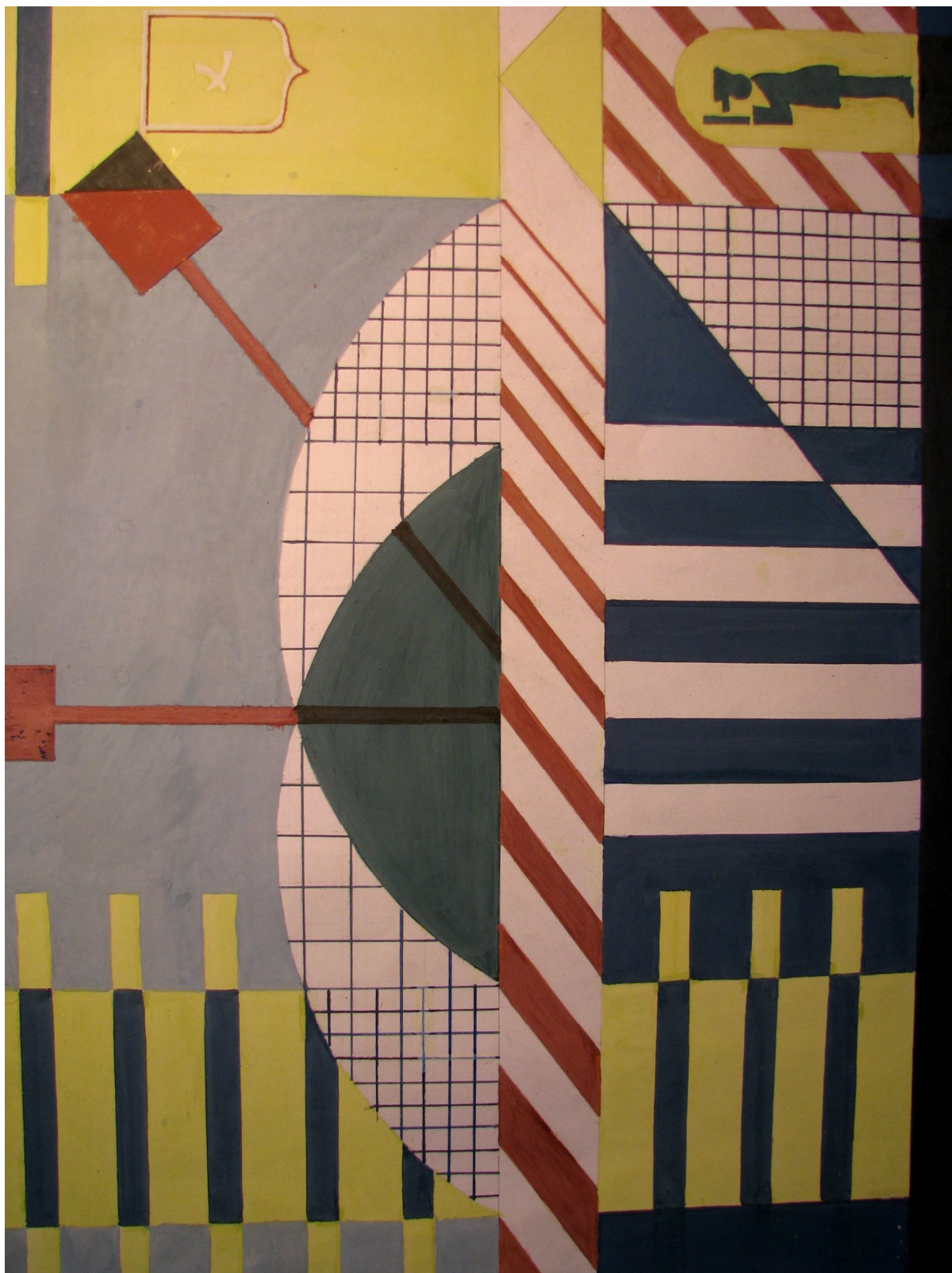
ЗМ 7.2. Рис. 8

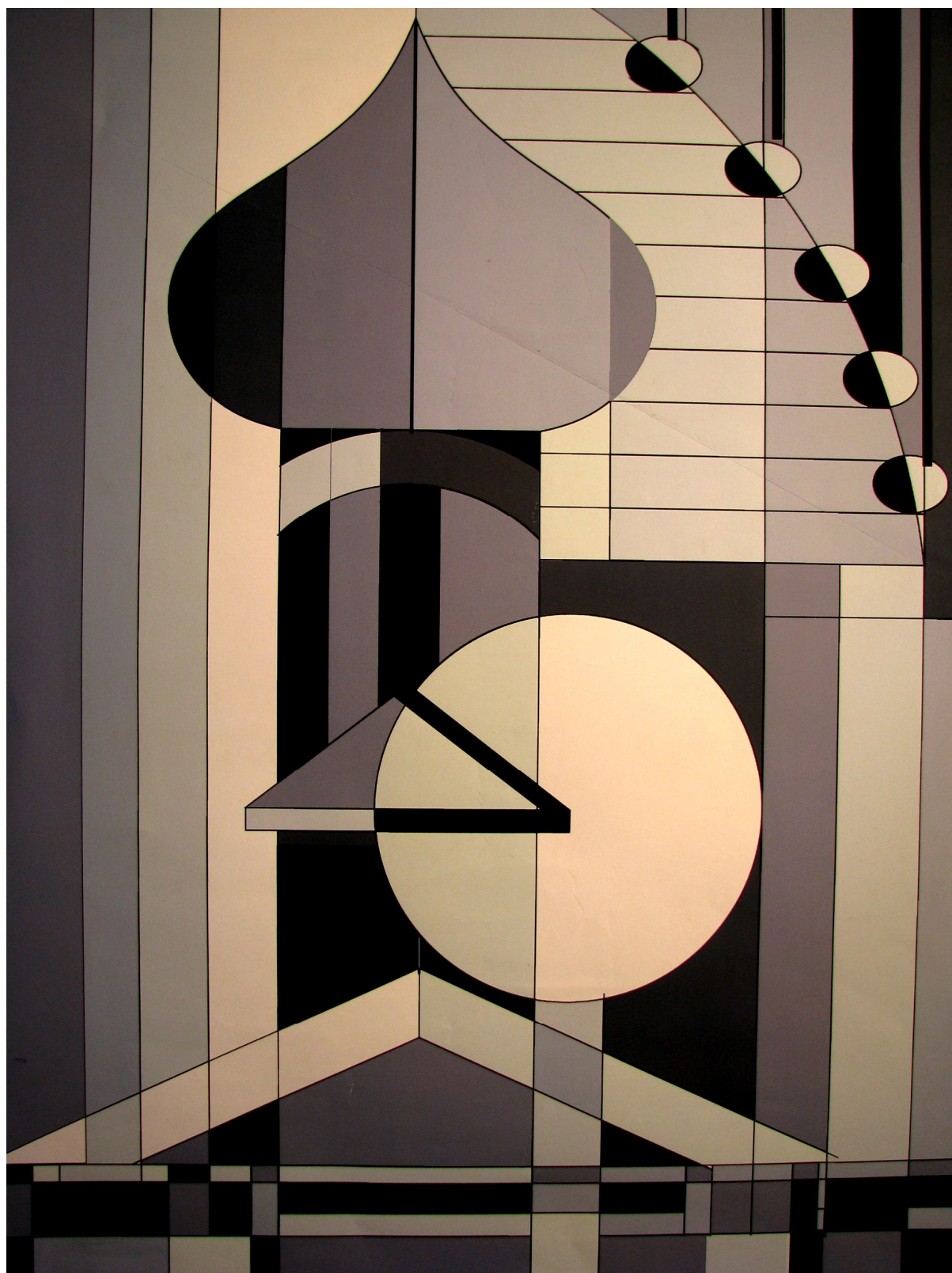
ЗМ 7.3. Рис. 9

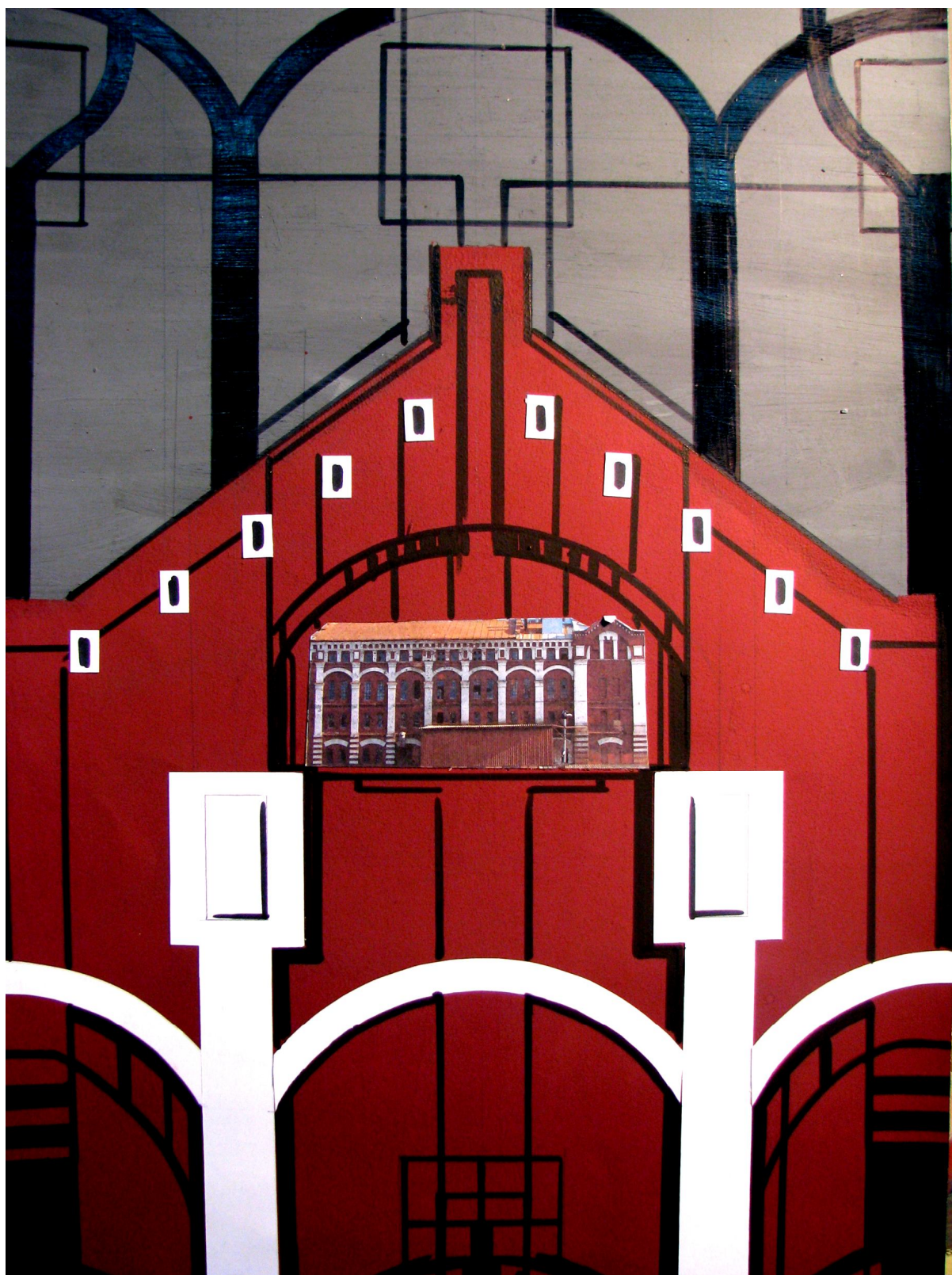
ЗМ 7.3. Рис. 10

ЗМ 7.3. Рис. 11

ЗМ 7.3. Рис. 12

ЗМ 7.4. Рис. 13

ЗМ 7.4. Рис. 14

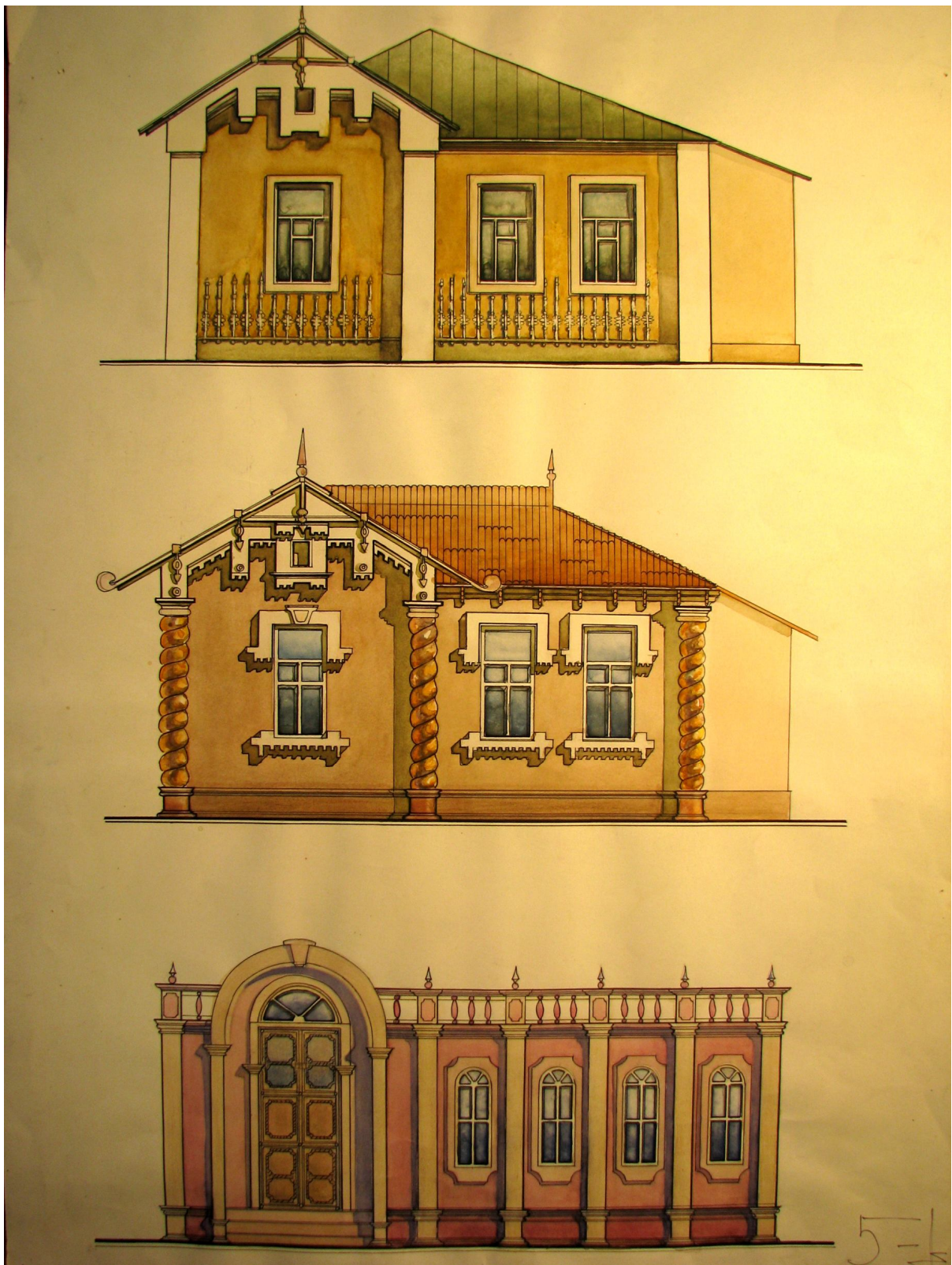
ЗМ 7.4. Рис. 15

ЗМ 7.4. Рис. 16

ЗМ 8.1. Рис. 17

ТРАНСФОРМАЦИЯ объектов городской среды

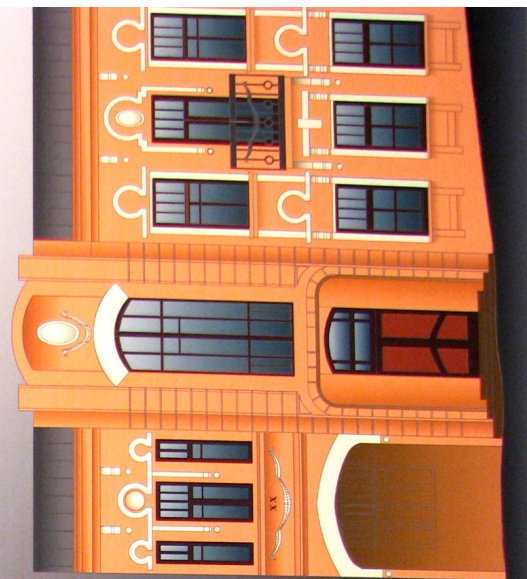

выполнима: ст. гр. А2004-1 Шибирин Аня

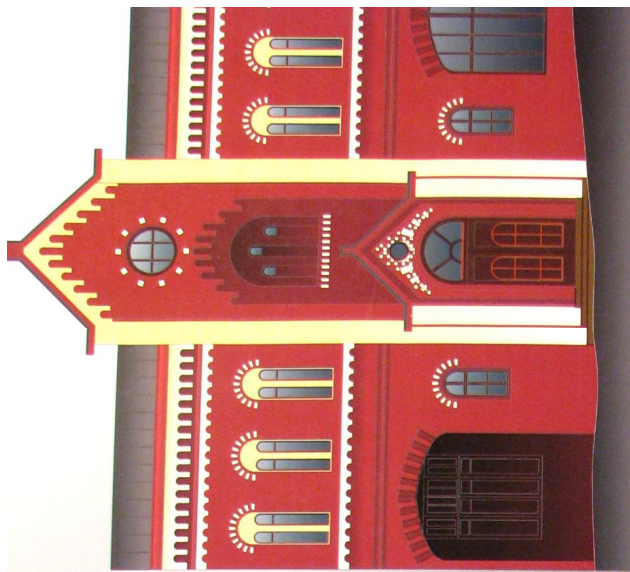
1. Нейтральная форма

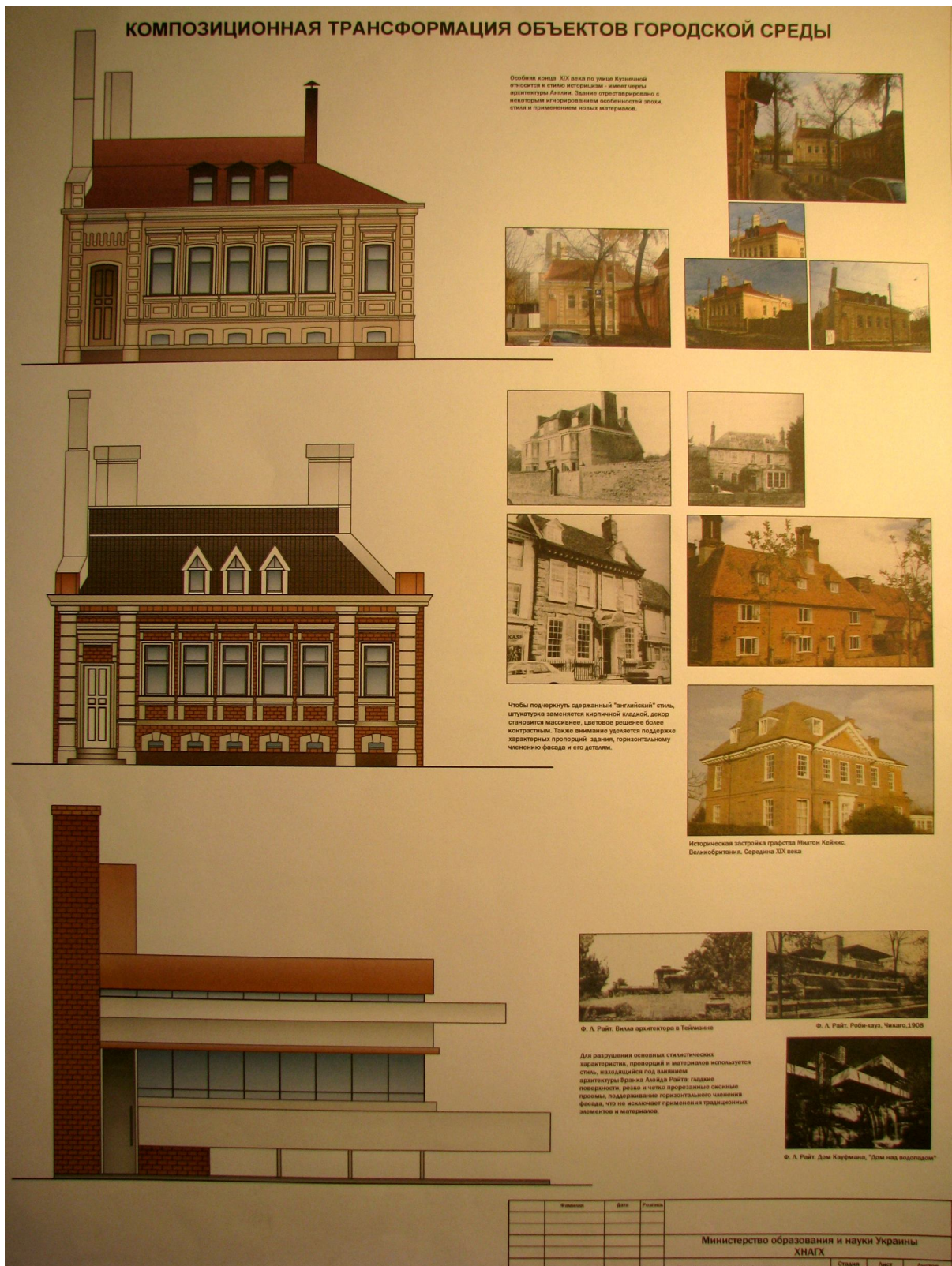
2. Поддержка

3. Разрушение

ЗМ 8.1. Рис. 19

ЗМ 8.1. Рис. 20

ЗМ 8.2. Рис. 21

Декоративная скульптура

в сквере возле ГОСПРОМА

ЗМ 8.2. Рис. 22

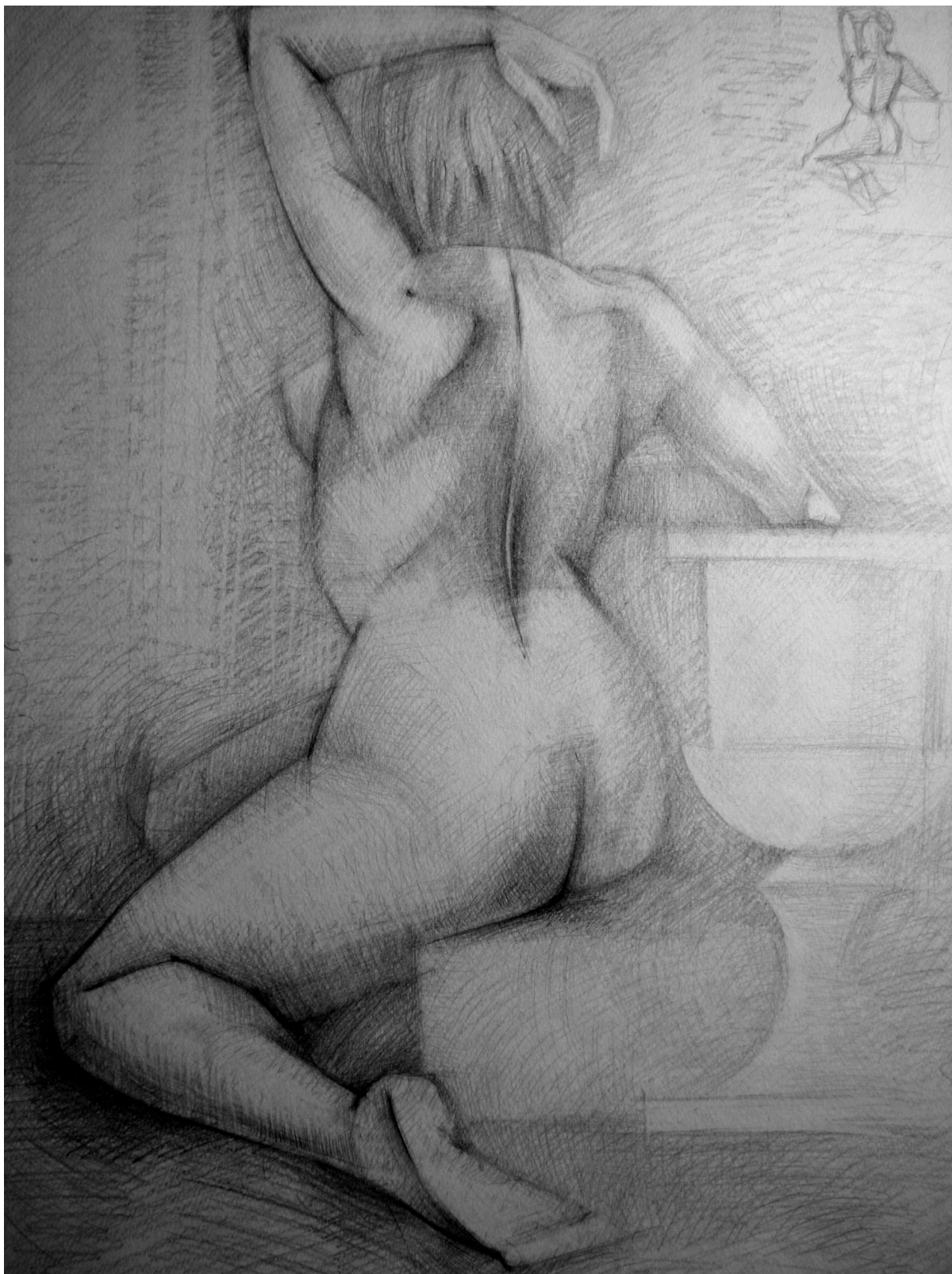

ЗМ 8.2. Рис. 23

ЗМ 8.2. Рис. 24

ЗМ 8.3. Рис. 25

ЗМ 8.3. Рис. 26

ЗМ 8.3. Рис. 27

ЗМ 8.3. Рис. 28

ЗМ 8.3. Рис. 29

ЗМ 8.3. Рис. 30

З м і с т

1. Загальні вказівки	стр. 3
2. Про побудування простору	стр. 4
3. Художньо-естетичні передумови практичної реалізації курсу "Художній цикл".....	стр. 5
4. Завдання курсу	стр. 7
5. Інформаційний обсяг дисципліни	стр. 8
6. Список літератури	стр. 10
7. Графічний додаток:	
Модуль 7:	
ЗМ 7.1 Художньо-декоративна композиція	стр. 11-14
ЗМ 7.2 Копія твору високого мистецтва	стр. 15-18
ЗМ 7.3 Стилізація і трансформація архітектурного об'єкта	стр. 19-22
ЗМ 7.4 Архітектонічна композиція з геометричних тіл	стр. 23-26
Модуль 8:	
ЗМ 8.1 Композиційно-художня інтерпретація об'єкта міського середовища	стр. 27-30
ЗМ 8.2 Кругла пластика в ландшафті міського середовища	стр. 31-34
ЗМ 8.3 Декоративно-живописна композиція оголеної жіночої натури	стр. 35-40

Навчальне видання

**Манохін Володимир Петрович,
Мирончик Петро Вікторович**

«Рисунок, живопис, скульптура»

Методичні вказівки
до проведення практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни

(Художній цикл для студентів 4 курсу денної форми навчання
напряму 6.060102 – Архітектура)

Відповідальний за випуск *М. А. Вотінов*

За авторською редакцією

План 2016, поз. 500 М

Підп. до друку 30.05.2016 р.	Формат 210×297 (1/8)
Друк на ризографі.	Ум. друк. арк. 1,8
Зам. №	Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреси: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014